
Hver, som han kan det for Guds Ansigt

En prædiken af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Hver, som han kan det for Guds Ansigt	4
Fastelavn	4
Metadata om værket	4
Metadata om værket	4

Hver, som han kan det for Guds Ansigt

Fastelavn

Prædikedag Fastelavn

Prædikedato 22. februar 1925

Prædiketekst Matthæus 3,13-17

Prædiken ID P220225-02

Kilde “Saa fast en Borg”, 66-72. Ringkøbing Amts Dagblad 2/3-1925.

Hver, som han kan det for Guds Ansigt

Det begyndte med, at Pastor Rørdam maatte erklære, at hans historiske og filosofiske Undersøgelser og vel ogsaa hans religiøse Erfaringer havde ført ham dertil, at han nu ikke længere kunde opfatte Jesu overnaturlige Undfangelse bogstaveligt. Trosbekendelsens “Guds enbaarne Søn, vor Herre, undfangen ved den Helligaand, født af Jomfru Marie” maatte altsaa for Fremtiden af ham tages blot som et Udsagn for, at Jesus Kristus var Guds Søn, ligesom vi andre er Guds Børn, blot i enestaaende Grad, i overordentlig Forstand, han var mageløs indenfor Menneskeslægten, idet denne i ham var naaet til det fuldkomne. Brutalt sagt: at Josef var Jesu Far.

Men denne Opfattelse af *Ordene* forekastedes Pastor Rørdam med Slutninger som, at han stod jo ved Døbefonten og sagde noget, som han ikke selv troede paa, og var altsaa uredelig, saa ofte, at han — for at slippe for denne Anklage — forsøgte med et nyt Ritual, der begynder saadan: “Lad os, hver som han kan det for Guds Ansigt, bekende vor

Kristentro!” og saa først efter Trosbekendelsens Fremsigelse har Tilspørgslen til Barnet — men den lyder nu saadan: “Vil du døbes til, hvad Gud skænker et Menneske i denne Tro?”

Kirkeministeren forbød ham at anvende dette Særritual, og da han gjorde det alligevel, ekskluderede han ham, ikke af Kristendommen, men af Folkekirken. At tale om Kætterforfølgelse er altsaa rent ud i det blaa.

Der kan nu spørges:

Er Pastor Rørdams Daabsform nødvendig? Eller dog rimelig? Eller i hvert Fald forsvarlig?

Er den nødvendig? Og i saa Fald: nødvendig overfor hvem? Børnene? Nej, Pastor Rørdam er hverken Fanatiker eller Religionsstifter — han vil aldrig selv hævde, at hans Daabsform er den eneste, der gør en gyldig Daab, og at de Børn, der er døbt med Folkekirkens almindelige Daab, ikke er rigtigt døbt. For Børnenes Skyld er det nye ikke nødvendigt. Men for hvis da? For Guds? eller for Rørdams egen? eller for Folkekirkens? Adspurgt vil han vel tænke sig om og svare: “For alle tre’s; d. v. s. det kommer ud paa eet for mig.”

Meningen maa være denne: Jeg Rørdam, tror ikke paa den bogstavelige Betydning af somme af Trosbekendelsens Led, den, der bærer Barnet, maaske heller ikke, det er uredeligt af os at staa og forlange og bekræfte noget, som vi ikke selv tror paa. Men hverken jeg selv eller Gud eller Folkekirken er tjent med Uredelighed, tilmed varig og i System sat Uredelighed; derfor laver vi det om.

Hvad er Daaben? Er det blot noget, vi laver? eller er det noget, Gud gør? Det er gammel kristen Tro, at i Daaben er det Gud selv, der fungerer; han tager et Menneske ind i sit Rige, lukker Evighedshaven op for en Sjæl. Nu siger en: Midlet, han gør det med, er Vandet og Ordet — ikke det døbende Menneske; vi kan fuldtud stole paa vor Daab; det er ligegyldigt med Mennesket, der døber, hvem og hvad og hvordan det var; hvis det ikke var det, kunde vi jo ikke stole paa vor Daab; thi man kan ikke se *noget* Menneske længere end til Tænderne. Brutalt sagt: om det saa var Judas Iskariotes, der døbte et Barn med Ordet og Vandet, og Kaiphas, der stod Fadder, saa var det Barn rigtigt og kristeligt døbt og behøvede aldrig at tvivle herom. Derfor er det urigtigt af Pastor Rørdam, hvad Daaben angaar, at frygte Uredelighed; om end han selv tvivler ved Døbefonten og Gudmoderen ogsaa, saa er dog *Daaben* — i Kraft af Ordet og Vandet — redelig nok. Men hertil siger en anden: Nej, saadan en Mekanik er Daaben ikke; saa var det jo det sikreste at øse Vand tre Gange over Barnets Hovede og lade en Grammofon sige Ordene, saa kunde man da stole paa, det var de rigtige, der sagdes rigtigt; man kunde jo f. Eks. lade Biskopperne billige Pladen først. Nej, man skal ikke døbe med Vand og Ord, men med Vand og Aand. Ordene siger altsaa ikke saa meget. Er Pastor Rørdam derfor forvissat om, at han staar og døber Barnet med den sande Kristenaand baade i sig og Gudmoderen og maaske ogsaa i Fadderne, ja, i hele Menigheden — jo flere jo bedre — ja, da er Daaben fuldtud gyldig, selv om Ordene ikke helt dækker Aandens Indhold; det burde han kunne indse. Og har han forinden sagt, at saadan staar han i det, da er hans Stilling og ogsaa hans Daab ulastelig redelig. Saaledes naar disse to modsatte Ræsonnementer samme Slutning: Daabsforandringen i Ryslinge er ikke nødvendig. Er den da rimelig?

Den er højst urimelig; jeg vil endda bruge stærkere Udtryk: Pastor Rørdams Ritual synes mig et Tilbageskridt i den religiøse Aandsudvikling og en Fornærmelse mod hans Embedsbrødre i Nutidens Folkekirke. Det er et Tilbageskridt, fordi det er en Indrømmelse til dem, der har anfaldet ham for Uredelighed, det er en Slaaen af paa vor Ret til den frie, aandelige Opfattelse og Tilegnelse af Ordet, det er en Gaaen paa Akkord med dem, der altid klamrer sig til Bogstaverne og den massive Betydning af Udtrykkene. Den Tidsalder, vi kalder Ortodoxiens, gik ud fra, at alt i Bibelen og alt i de Skrifter, der er vor Kirkes Grundlov, Symbolerne, var evigt gyldigt og bogstaveligt sandt; man opførte en vild Jagt efter Meninger, der kunde anes paa noget Punkt at afvige fra den paa Bjerget herskende *Opfattelse* af, hvad der stod i disse Skrifter. Det var den samme Tidsalder, der brændte Hekse. Begge Dele er vi ved at komme bort fra. Vi har jo nemlig gjort den Iagttagelse, at Ordene aldrig helt dækker en Mening. Endvidere, at alle Mennesker er forskelligt indrettede, saa de i Følge Anlæg og Natur og Paavirkninger nødes til at mene nogle et om en Sag, andre noget andet. Hvem der har Ret, er svært at sige, stundom har maaske ingen Ret, og stundom var de maaske enige, hvis de blot kunde udtrykke sig helt klart. Ud af denne Indsigt er da saa kommen hos alvorlige Mennesker for det første en Trang til at undgaa Ordstrid, der for det meste er gold, og heller arbejde paa Enighed og

især i Enighed, selv om det skal koste nogle Selvhævdelsesofre, og for det andet en ærlig Vilje til at have Respekt for andres Anskuelser og en stor Sky for at stemple nogen med Kætternavn. Man indrømmer altsaa, at den “bogstavelige Betydning” af et Udtryk er svær at finde, undertiden umulig at fastslaa, ja, stundom forskyder et Ord sig i sin Betydning; man beholder det, dels fordi det er ærværdigt, dels fordi det er tilvant, dels fordi man jo lige saa godt kan beholde det Ord og have forskellige Meninger om det som at lave et nyt og saa lægge forskellige Ting i. Naar vi f. Eks. siger: Fader vor, du som er i Himlen, saa har de vel ved Himlen engang tænkt paa det oppe over Skyerne; hvorfor skulde vi dog nu rette det til: Fader vor, du som er i Aanderiget? Vi siger, Verden skabtes paa 6 Dage; men de af os, der ikke faar noget ud af at tænke paa 6 X 24 Timer, hvorfor skal vi dog rette det til, at Verden skabtes i nogle uendelige Tidsrum? Og man mindes med Gru det fade: den *halve* Verden sover — fordi de jo vaagede i Amerika. Ingen bedre end Borgbjerg har været inde paa dette: vi siger jo stadig, Solen staar op og gaar ned, skønt det er Jorden, der bevæger sig.

Det maa da antages at være almindelig bekendt, at i det hele og store har Kirkens Aand efterhaanden befriet sig for Udvortesheden og Bogstavbekymringen, saa den nu kan tilegne sig sine Skriftsteder aandeligt taget og frit set. Vi bruger de gamle Betegnelser, men lægger Tidens nye Indhold i dem til det, de i Forvejen rummer. Og det er saadan, det skal være. De gamle Betegnelser maa vi ikke slippe; for de giver os Kirkens Samhørighed gennem alle Tider — det er de fornemme gamle Kalke, hvori Kirken har skænket og skænker og vil skænke sin Vin, saa alle straks kan se, at det er Kirkevin; men det nye, det til vor Tid og Tankeart passende Indhold, det er Vinen, der er skænket i dem, hvergang den anden er opbrugt eller blevet for gammel og tynd. Hvorfor skulde jeg staa og prædike mod Slaveriet, da det jo er ophævet for Aarhundreder siden? Nej, det er bedre at prædike mod urigtigt Selvangivelse til Skat. Hvorfor skal jeg staa og prædike om Treenigheden, hvis intet Menneske faar et Gran derudaf? Nej, det er bedre at prædike om Enhed og Enigheder.

Vi holder de gamle Betegnelser, men kommer det nye Indhold i dem, vi bruger de tilvante Begreber, men forholder os kristeligt fri overfor dem. Vi gør det og siger, vi gør det, men siger det ikke hver Gang og i ethvert Tilfælde; for saa blev vi jo hængende i Aandløshed og Bogstavtjeneste. Disse to store Edderkoppers farlige Net er det altid svært at undgaa; da Pastor Rørdam har ment at se Gammelgrundtvigianernes Sprællen i det ene Hjørne af det, er han fløjet udenom i en stor Bue, saa han er kommen i det fra den anden Side. Ak ja, Gammelgrundtvigianerne! Har Grundtvig nogen Sinde haft Ret i sin geniale Paastand om det “levende” og det “døde” Ord — og det ved jeg ikke, om han har — saa er det i hvert Fald imod sig selv i Trosbekendelsesspørgsmaalet.

“Lad os bekende, hver som han kan det,” siger Pastor Rørdam — men det er netop den sig i Bogstaven hængende “Aand”: nu tager jeg alle Udtrykkene ganske bogstaveligt. Hvad skal det dog til at hænge sig i Ord? Jeg har hadet det alle Dage, dette teologiske Studium, hvor hvert Ord i det ny Testamente toges op til Behandling og endevendtes og belystes fra alle Sider og fik trukket alle Meninger ud af sig, saa der til sidst ingen Mening var i det, og saa enhver Antydning af Syn og Aand i det var kuet og kvalt, og saa der kunde skrives tykke og plagsomme Bøger over det og laves Diskussioner og Doktordisputatser og Strid og Fjendskaber og Udstødelser af Kirker og Afskedigelser fra Embeder — jeg har hadet det. “Lad os bekende, hver som han kan det —”, ja, selvfølgelig, hvordan i Alverden skulde et Menneske kunne sige noget anderledes, end han kan det? Og er det Meningen, at Pastor Rørdam derved vil naa et Redelighedsplan over alle dem, der ser lignende selvstændigt, frit og aandeligt paa mange Ting og dog bruger de gamle Ritualer og Symboler og Ord, da er det, jeg siger, det er en Fornærmelse. Thi skulde Præsteløfteeden, vi har aflagt, forstaas derhen, at der skal prædikkes bogstaveligt efter Bogstaven i de Skrifter, vi har svoret paa, da er samtlige Landets gejstlige Menedere eller Umennesker. Men vi bryder os virkelig ikke om Menedernavn, fordi vi opfatter den Ed, vi har aflagt paa disse Skrifter, som en Akt, hvorved vi vedkender os disse Bøger som Grundlag og Udviklingsstadier for den Kirke, vi saa gerne vilde tjene paa dette Udviklingsstadium, og som Fremtidens Slægter vil tjene paa ny og andre.

Men Pastor Rørdam er foruden en god Kristen ogsaa Teolog; jeg siger ikke god Teolog; for saa slemt er det vist heller ikke, men det er allerede galt nok med daarlige Teologer; han maa spørge efter Ordets egentlige Betydning — og saa tage Forbehold — koste, hvad det vil! — for at dog det hele kan staa for den nøjagtigste Undersøgelse og Fortolkning. Havde Salomon været af hans Gemyt og besiddet Forfatterretten til Højsangen, saa maatte han, der hvor han kalder sin elskede for “en Due”, have tilføjet: “men uden Fjer”.

Pastor Rørdam skulde aldrig have ladet sig skræmme af, at de raabte “uredelig” efter ham. Følgerne blev nu et Tilbageskridt og en — bevidst eller ubevidst — Udæskning. Saadan finder jeg hverken hans Daabsform nødvendig eller rimelig. Men er den da forsvarlig?

Er dette ikke kristen Tale: intet af, hvad der møder et Menneske i dets Levetid, kan staa Maal med Sakramenterne, intet; dér sker det uudsigelige. Hvad der sker i Daaben, hvad i Nadveren, ved ingen, kan ingen sige, kun Helligaanden, der udtrykker sig med Suk, selv

Ordet er her ikke helligt nok til Brug. Saadan er det altid, naar Forening med Guddommen indtræffer, naar selve Synden og Mennesket mødes, naar Miraklet sker. Naar vi lader dette ledsage af Ord, saa er det Kirkepraksis og gammel Skik. Men hvordan kan det dog faa svimlende Betydning, *hvilket* Ord der falder ved det uudsigelige og om det uudsigelige? Hvordan skulde Gud være interesseret i, at det blev netop de og de Ord, den Gud, der fungerer i Sakramentet? Nej, vi kan ikke tro, at Gud strejker.

Og ud fra denne Tankegang kalder jeg Pastor Rørdams Daabspraksis kristelig forsvarlig. Jeg vilde ikke af den Grund kunne betænke mig paa at konfirmere Børn, der er døbt af ham. Om den derimod er folkekirkelig forsvarlig, ja, det ved jeg ikke — — man maa jo altid betænke Følger — og det synes jeg vistnok, at Folkekirkens Styrelse, d. e. Kirkeministeren, er nærmest til at tage Bestemmelse om. Saadant maa blive et Skøn. Han har nu skønnet, at den ikke var det. Man kan glæde sig, man kan beklage det, men eet kan man ikke, og derfor gør man det: falde over nogen med forbitrede Ord for et Skøns Skyld, især naar der er skønnet i bedste Mening; for det tror jeg, der er; Kirkeministeren — ak! han har faaet det Hverv lagt paa sine Skuldre at skulle være en god dansk Socialdemokrat og en god dansk Kristen paa samme Tid; hans Nerver skulde andre sandelig ikke slide paa.

Mennesker, der staar helt og tappert paa deres Samvittigheds Side, dem kan jeg nu engang ikke lade være at have Ærbødighed for, ihvad de saa mener og siger og gør, og hvor lidt jeg synes om det. Og er der — trods alt — ikke noget baade ved Manden paa Taburetten og især ved Manden i Ryslinge, der aftvinger Respekt?

Jeg fremsætter ikke dette Synspunkt, fordi jeg tror, det er det eneste rette; ethvert menneskeligt Standpunkt er forkert. Men jeg kommer frem med det, om jeg muligvis derigennem kunde hjælpe nogen til at klare dem deres eget. Selv at skønne — det er det store Maal for enhver, der samler sig under Luthers Navn.